

ЗАКОН

за изменение и допълнение на Закона за семейни помощи за деца

(Обн., ДВ, бр. 32 от 2002 г.; изм. и доп., бр. 120 от 2002 г., бр. 112 от 2003 г., бр. 69 от 2004 г., бр. 105 от 2005 г., бр. 21, 30, 33, 68 и 95 от 2006 г., бр. 113 от 2007 г., бр. 71 и 110 от 2008 г., бр. 23 от 2009 г., бр. 15 и 24 от 2010 г., бр. 99 от 2011 г., бр. 54 и 103 от 2012 г. и бр. 15 и 109 от 2013 г.)

§ 1. В чл. 1 се правят следните изменения и допълнения:

1. Досегашният текст става ал. 1.

2. Създава се ал. 2:

„(2) Семейните помощи са средства в пари и/или в натура, които подпомагат отглеждането на децата в семейна среда от родителите или от лицата, полагащи грижи за тях.“

§ 2. Създава се чл. 1а:

„Чл. 1а. (1) Министерският съвет определя държавната политика в областта на семейните помощи за деца.

(2) Министърът на труда и социалната политика разработва, координира и провежда държавната политика в областта на семейните помощи за деца.

(3) Агенцията за социално подпомагане осъществява дейността по отпускане на семейни помощи за деца.

(4) За изпълнение на функциите по ал. 3 дирекциите „Социално подпомагане“ имат право на безплатен достъп до Национална база данни „Население“, който се осигурява чрез споразумение между Министерството на регионалното развитие и благоустройството и Агенцията за социално подпомагане, и изискват по служебен път необходимата им информация от Министерството на образованието и науката, Националната агенция за приходите, Националната здравно-осигурителна каса, Агенцията по вписванията, Агенцията по заетостта, Националния осигурителен институт и техните териториални структури, от други държавни и общински органи, както и от физически и

юридически лица, като те са длъжни да я предоставят безплатно в 14-дневен срок от датата на поискването ѝ."

§ 3. Член 2 се изменя така:

„Чл. 2. (1) Семейните помощи по този закон са еднократни и месечни.

(2) Еднократните семейни помощи са:

1. еднократна помощ при бременност;
2. еднократна помощ при раждане на дете;
3. еднократна помощ при осиновяване на дете;
4. еднократна помощ за отглеждане на близнаци;
5. еднократна помощ за отглеждане на дете от майка (осиновителка) студентка, учаща в редовна форма на обучение;
6. еднократна помощ за ученици, записани в първи клас;
7. еднократна помощ за безплатно пътуване веднъж в годината с железопътния и автобусния транспорт в страната за многодетни майки.

(3) Месечните семейни помощи са:

1. месечни помощи за отглеждане на дете до навършване на една година;
2. месечни помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст;
3. месечни добавки за отглеждане на дете с трайно увреждане.

(4) Семейните помощи по ал. 2, т. 1-5, 7 и ал. 3, т. 3 се предоставят в пари.

(5) Семейните помощи по ал. 2, т. 6 и ал. 3, т. 1 и 2 могат да се предоставят в пари и/или в натура.

(6) Помощта в натура се предоставя под формата на стоки и/или услуги за детето в съответствие с индивидуалните му потребности, оценени от Дирекция „Социално подпомагане“, в случай че:

1. родителите или лицата, получаващи семейната помощ, не полагат грижи за детето/децата си;
2. семейната помощ не се използва по предназначение за детето/децата;
3. родителите или лицата, получаващи семейната помощ, не изпълняват задължението по чл. 8, ал. 6 от Закона за закрила на детето;
4. майката, на която са отпуснати помощи по ал. 3, т. 1-2, не е навършила 18 години.

(7) Условието и редът за отпускането, изплащането/предоставянето в натура, изменението, спирането,

възобновяването, възстановяването и прекратяването на семейните помощи се уреждат с правилника за прилагане на този закон."

§ 4. В чл. 4 думите „чл. 2, ал. 1, т. 1, 6-8" се заменят с „чл. 2, ал. 2, т. 1 и 6 и ал. 3, т. 1 и 2".

§ 5. В чл. 5а се създава ал. 4:

„(4) В случай че бременната жена не е навършила 18 години, дирекция „Социално подпомагане" предприема мерки за закрила в семейна среда съгласно чл. 23 от Закона за закрила на детето."

§ 6. В чл. 6 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 думите „оставено за отглеждане в специализирана институция за деца" се заменят с „настанено за отглеждане извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето".

2. В ал. 2 след думата „майка" се поставя запетая и се добавя „като за първо, второ и трето дете е по-висок".

3. Създават се ал. 7-9:

„(7) Правото по ал. 1 се ползва от бащата, в случай че майката почине преди подаването на заявлението-декларация за отпускане на помощта.

(8) В случай че майката не е навършила 18 години, дирекция „Социално подпомагане" предприема мерки за закрила в семейна среда съгласно чл. 23 от Закона за закрила на детето.

(9) Помощта по ал. 1 се възстановява от лицето, на което е била отпусната, ако до навършване на 2-годишна възраст от детето, то бъде настанено за отглеждане извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето поради лишаване от родителски права на основание чл. 132, т. 1 и 2 във връзка с чл. 131, ал. 1 от Семейния кодекс и/или на основание чл. 25, ал. 1, т. 2 и 4 от Закона за закрила на детето."

§ 7. В чл. 6а се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 думите „парична" и „до навършване на една година" се заличават и думите „в специализирана институция за деца" се заменят с „извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето и живеят постоянно в страната".

2. В ал. 4 думите „парична" и „до навършване на една година" се заличават.

3. В ал. 5 думите „парична" и „до навършване на една година" се заличават и думите „за близнаци, настанени по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето" се заменят с „когато в тези семейства по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето са настанени близнаци под 6-месечна възраст".

4. Създават се ал. 6 и 7:

„(6) В случай че майката не е навършила 18 години, дирекция „Социално подпомагане“ предприема мерки за закрила в семейна среда съгласно чл. 23 от Закона за закрила на детето.

(7) Помощта по ал. 1 се възстановява от лицето, на което е била отпусната, ако до навършване на 2-годишна възраст от близнаците, те бъдат настанени за отглеждане извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето поради лишаване от родителски права на основание чл. 132, т. 1 и 2 във връзка с чл. 131, ал. 1 от Семейния кодекс и/или на основание чл. 25, ал. 1, т. 2 и 4 от Закона за закрила на детето.“

§ 8. Създава се чл. 6б:

„Чл. 6б. (1) Осиновителите имат право на еднократна помощ при осиновяване на дете независимо от доходите на семейството, при условие че осиновителите и осиновеното дете живеят постоянно в страната.

(2) Размерът на помощта по ал. 1 се определя ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България за съответната година, но не е по-малък от предходната година и не е по-висок от размера на еднократната помощ при раждане на дете, определен по реда на чл. 6, ал. 2 за първо дете.

(3) При осиновяване на дете от съпрузи правото по ал. 1 се ползва само от единия от тях.

(4) Помощта се възстановява, в случай че до 2 години от осиновяването то бъде прекратено или детето бъде настанено извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето поради лишаване от родителски права на основание чл. 132, т. 1 и 2 във връзка с чл. 131, ал. 1 от Семейния кодекс и/или на основание чл. 25, ал. 1, т. 2 и 4 от Закона за закрила на детето.“

§ 9. Член 7 се изменя така:

„Чл. 7. (1) Месечните помощи за дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст, се предоставят на семействата, чийто доход на член от семейството е по-нисък или равен на дохода по чл. 4, при условие че семейството живее постоянно в страната и детето:

1. не е настанено за отглеждане извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето;

2. редовно посещава подготвителните групи в детските градини или подготвителните групи в училищата за задължителна предучилищна подготовка на децата, освен ако това е невъзможно поради здравословното му състояние;

3. до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст, редовно посещава училище, освен ако това е невъзможно поради здравословното му състояние;

4. има направени всички задължителни имунизации и профилактични прегледи съобразно възрастта и здравословното му състояние;

5. живее постоянно в страната.

(2) При условията на ал. 1 месечната помощ за деца, настанени за отглеждане в семейство на роднини, близки или в приемно семейство по реда от чл. 26 от Закона за закрила на детето, се предоставя независимо от дохода на семейството.

(3) Месечната помощ по ал. 2 се предоставя и след 18-годишна възраст до завършване на средно образование, но не по-късно от 20-годишна възраст, ако настанените продължават да живеят в семейството.

(4) Размерът на помощта по ал. 1 се определя ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България за съответната година като общ размер на помощта за семейството в зависимост от броя на децата, за които се получава.

(5) При определяне на размера на помощта по реда на ал. 4 не се вземат предвид децата, настанени за отглеждане в семейство на роднини, близки или в приемно семейство по реда от чл. 26 от Закона за закрила на детето, за които размерът на помощта не следва да надвишава помощта за семейство с едно дете.

(6) При определяне на общия размер на помощта за семейството, което отглежда близнаци, размерът на помощта за всяко дете близнак не може да бъде по-нисък от 1,5-кратния размер на помощта за семейство с едно дете.

(7) При условията на ал. 1, т. 1 и 5, ал. 2 и 3 след навършване на 18-годишна възраст месечните помощи се предоставят, ако лицето продължава да учи и редовно посещава училище, до завършване на средно образование, но не по-късно от навършване на 20-годишна възраст.

(8) При условията на ал. 1, т. 1 и 5 месечната помощ за дете с трайно увреждане, установено от компетентните здравни органи, се предоставя независимо от дохода на семейството, като при определяне на общия размер на помощта за семейството размерът на помощта за детето с трайно увреждане не може да бъде по-нисък от двойния размер на помощта за семейство с едно дете.

(9) При условията на ал. 1 месечната помощ за деца с един жив родител се предоставя независимо от дохода на семейството.

(10) При условията на ал. 1, т. 1 и 5 месечна помощ се предоставя и за дете, което е завършило средното си образование преди навършване на 18-годишна възраст.

(11) Месечната помощ по ал. 1 се прекратява преди изтичане на срока, за който е отпусната, при отпадане и/или установено неспазване на условията за отпускането ѝ, както и:

1. при настаняване на детето извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето;

2. след спиране на помощта за 3 поредни месеца или за 6 месеца в рамките на една учебна година поради неспазване на условията по ал. 1, т. 2 и 3;

3. когато детето, за което се получава помощта, стане родител.

(12) В случаите по ал. 11, т. 2 месечна помощ може да бъде отпусната отново не по-рано от една година от датата на прекратяването.

(13) В случаите по ал. 11, т. 3 ако детето продължи да посещава редовно училище, то има право еднократно да получи помощ в размер, съответстващ на размера на прекратената помощ за периода от прекратяването до изтичането на срока, за който е била отпусната. При определяне на размера на помощта се вземат предвид само месеците, в които детето е посещавало редовно училище, а ако се установи, че детето не е посещавало редовно училище 3 поредни месеца или 6 месеца в рамките на една учебна година, помощта не се отпуска.

(14) Когато са налице основанията за спиране и/или прекратяване на месечната помощ преди изтичане на срока, за който е отпусната, само за част от децата в семейството, тя се намалява с размера на помощта за тези деца.

(15) Когато са налице основанията за предоставяне на месечната помощ в натура само за част от децата в семейството, помощта в пари се намалява с размера на помощта за тези деца, а за тях помощта се предоставя в натура.

(16) В случай че майката не е навършила 18 години, дирекция „Социално подпомагане“ предприема мерки за закрила в семейна среда съгласно чл. 23 от Закона за закрила на детето.”

§ 10. В чл. 8 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1:

а) думите „в пари и/или под формата на социални инвестиции“ се заличават;

б) точка 2 се изменя така:

„2. детето не е настанено за отглеждане извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето;“

в) точка 3 се изменя така:

„3. майката (осиновителката) и детето живеят постоянно в страната;“

г) създава се т. 4:

„4. детето има направени всички задължителни имунизации и профилактични прегледи съобразно възрастта и здравословното му състояние.“

2. В ал. 2, 3, 6, 7 и 8 думите „в пари и/или под формата на социални инвестиции“ се заличават.

3. В ал. 9 думите „ал. 1, т. 1, 2 и 3“ се заменят с „ал. 1, т. 1-4“ и думите „в пари и/или под формата на социални инвестиции“ се заличават.

4. Създава се ал. 10:

„(10) В случай че майката не е навършила 18 години, дирекция „Социално подпомагане“ предприема мерки за закрила в семейна среда съгласно чл. 23 от Закона за закрила на детето.“

§ 11. В чл. 8в се правят следните изменения и допълнения:

1. Алинея 1 се изменя така:

„(1) Майка (осиновителка) студентка има право на еднократна помощ за отглеждане на дете независимо от доходите на семейството, при условие че:

1. детето живее постоянно в страната и не е настанено за отглеждане извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето;

2. майката (осиновителката) живее постоянно в страната и е студентка в редовна форма на обучение във висше училище, получило акредитация и създадено при условията и по реда на Закона за висшето образование;

3. майката (осиновителката) е записана като студентка в редовна форма на обучение към датата на раждане на детето;

4. майката (осиновителката) не е осигурена и не получава обезщетение за бременност, раждане и отглеждане на дете по реда на Кодекса за социално осигуряване.“

2. В ал. 4 думите „в пари“ се заличават.

3. Създават се ал. 5 и 6:

„(5) Помощта по ал. 1 се изплаща на два пъти, като 50 на сто от нейния размер се изплаща след влизане в сила на заповедта за отпускането ѝ, а остатъкът се изплаща след представяне на уверение/удостоверение за записан следващ семестър или за завършено висше образование, но не по-късно от навършване на една година от детето.

(6) Помощта по ал. 1 се възстановява от лицето, на което е била отпусната, ако до навършване на 2-годишна възраст от детето, то бъде настанено за отглеждане извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето поради лишаване от родителски права на основание чл. 132, т. 1 и 2 във връзка с чл. 131, ал. 1 от Семейния кодекс и/или на основание чл. 25, ал. 1, т. 2 и 4 от Закона за закрила на детето.“

§ 12. В чл. 9 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 думите „чл. 7 и 8“ се заменят с „чл. 2, ал. 3“ и думите „в пари и/или под формата на социални инвестиции“ се заличават.

2. В ал. 3 думите „в пари и/или под формата на социални инвестиции“ се заличават.

3. В ал. 4 думите „в пари и/или под формата на социални инвестиции“ се заличават.

4. В ал. 5 думите „чл. 7 и чл. 8“ се заменят с „чл. 2, ал. 3“ и думите „в пари и/или под формата на социални инвестиции“ се заличават.

5. Създава се ал. 6:

„(6) Месечната добавка по чл. 8д се отпуска за срока, определен в експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК, от 1-во число на месеца, през който е определена датата на инвалидността в решението, но не повече от 3 години назад, считано от месеца на издаване на решението, ако заявлението-декларация е подадено в 3-месечен срок от датата на решението. Месечната добавка по чл. 8д се отпуска от началото на месеца, през който е подадено заявлението-декларация:

1. когато заявлението-декларация е подадено след изтичане на 3-месечен срок от датата на издаване на експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК;

2. на семействата по чл. 8д, ал. 1, т. 2.“

§ 13. В чл. 10 се правят следните изменения:

1. В ал. 1 думите „молба-декларация“ се заменят със „заявление-декларация“.

2. Алинея 2 се изменя така:

„(2) Лицата, на които е отпусната семейна помощ по чл. 7, 8 и 8д, са длъжни да уведомяват писмено съответната дирекция „Социално подпомагане“ за всички промени на условията, при които е отпусната помощта, в срок не по-късно от един месец от настъпването им.“

3. В ал. 3 думите „нова молба-декларация“ се заменят с „ново заявление-декларация“.

4. Алинея 8 се отменя.

§ 14. В чл. 10а се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 думата „целева“ се заличава, а след думата „година“ се поставя запетая и се добавя „когато децата живеят постоянно в страната и не са настанени за отглеждане извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето“.

2. Алинея 3 се отменя.

3. В ал. 4 думите „ал. 1, 2 и 3“ се заменят с „ал. 1 и 2“ и думите „целева“ и „в пари и/или под формата на социални инвестиции“ се заличават.

4. В ал. 5 думата „целева“ се заличава.

5. В ал. 6 след думата „училище“ се добавя „или не посещава редовно училище до завършване на първи клас, освен ако това е невъзможно поради здравословното му състояние“.

§ 15. Член 11 се изменя така:

„Чл. 11. При подаване на заявлението за отпускане на помощи по чл. 2, ал. 2, т. 1 и 6 и ал. 3, т. 1 и 2 лицата декларират писмено съгласието си за извършване на служебна проверка на доходите им от дирекция „Социално подпомагане“.“

§ 16. Член 12 се изменя така:

„Чл. 12. (1) Правото на семейни помощи се погасява, както следва:

1. за еднократната помощ при бременност - след определения термин за раждане, а в случай на раждане преди определения термин - 3 месеца след раждането;

2. за еднократната помощ при раждане на дете - след навършване на 3-годишна възраст от детето;

3. за еднократната помощ при осиновяване на дете - след 6 месеца от влизане в сила на съдебното решение, с което е допуснато осиновяването;

4. за еднократната помощ за отглеждане на близнаци - след навършване на 6-месечна възраст от децата;

5. за еднократната помощ за отглеждане на дете от майка (осиновителка) студентка, учаща в редовна форма на обучение - след навършване на 6-месечна възраст от детето;

6. за еднократната помощ за ученици, записани в първи клас - след един месец от началото на учебната година;

7. за еднократната помощ за безплатно пътуване с железопътния и автобусния транспорт в страната за многодетни майки - след един месец от осъществяването на пътуването;

8. за месечните помощи за отглеждане на дете до навършване на една година - след навършване на 1-годишна възраст от детето;

9. за месечните помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст - след завършване на средно образование от детето, но не повече от 20-годишна възраст;

10. за месечната добавка за деца с трайни увреждания до 18-годишна възраст и до завършване на средното образование, но не

по-късно от 20-годишна възраст - след навършване на 18-годишна възраст от детето, а ако учи - до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст.

(2) Вземанията за отпуснати семейни помощи по чл. 2, ал. 2 се погасяват в срок три месеца считано от края на месеца, в който заповедта за отпускането им е влязла в сила.

(3) Вземанията за отпуснати семейни помощи по чл. 2, ал. 3 се погасяват в срок три месеца считано от края на месеца, за който се отнасят."

§ 17. В чл. 14 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 3 след думата „недобросъвестност“ се добавя „и в случаите по чл. 6, ал. 9, чл. 6а, ал. 7, чл. 6б, ал. 4, чл. 8в, ал. 6 и чл. 10а, ал. 6“.

2. Алинея 4 се изменя така:

„(4) За спазване на изискванията по чл. 7, ал. 1, т. 2 и 3 дирекция „Социално подпомагане“ извършва съвместни проверки с регионалните инспекторати по образованието към Министерството на образованието и науката със съдействието на директорите на училищата и на детските градини.“

3. Създава се ал. 5:

„(5) Лицата, недобросъвестно получили семейни помощи по чл. 7, 8 и 8д, включително и при неизпълнение на задължението по чл. 10, ал. 2, когато това е довело до недобросъвестно получаване на семейни помощи, се лишават от тези помощи до възстановяване на дължимите суми, но за срок, не по-дълъг от една година.“

§ 18. В чл. 14а, ал. 1 цифрата „7“ се заменя с „14“.

§ 19. Член 15 се изменя така:

„Чл. 15. (1) Министърът на труда и социалната политика упражнява цялостен контрол по спазването на този закон.

(2) Специализираният контрол по законосъобразното прилагане на този закон се осъществява от инспектората към изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане.

(3) При изпълнение на контролните си функции инспекторите имат право:

1. да посещават без ограничение териториалните структури на Агенцията за социално подпомагане;

2. да изискват обяснения и предоставяне на документи, справки и сведения;

3. да получават пряко от подпомаганите лица необходимата информация.

(4) Инспекторите са длъжни да спазват нормативните изисквания за защита на класифицираната информация, станала им

известна при или по повод на извършваните проверки, както и да зачитат честта и достойнството на подпомаганите лица.

(5) При установяване на закононарушения, които съдържат данни за извършено престъпление, инспекторатът уведомява незабавно органите на прокуратурата.

(6) Държавните органи и съответните длъжностни лица са задължени да предоставят информация и да оказват съдействие на инспекторите при изпълнение на техните функции."

§ 20. В чл. 16, ал. 4 думите „министъра на труда и социалната политика“ се заменят с „изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане“.

§ 21. В Допълнителните разпоредби се правят следните изменения:

1. В § 1:

а) точка 1 се изменя така:

„1. „Семейството“ включва:

а) съпрузите, ненавършилите пълнолетие деца, както и навършилите пълнолетие, ако продължават да учат, до завършване на средното им образование, но не по-късно от навършване на 20-годишна възраст (родени, припознати, осиновени, доведени, заварени, с изключение на сключилите брак);

б) съвместно живеещи родители без сключен граждански брак, които съжителстват на един настоящ адрес, техните ненавършили пълнолетие деца, както и навършилите пълнолетие, ако продължават да учат, до завършване на средното им образование, но не по-късно от навършване на 20-годишна възраст (родени и припознати, с изключение на сключилите брак);

в) родителят и неговите/нейните ненавършили пълнолетие деца, както и навършилите пълнолетие, ако продължават да учат, до завършване на средното им образование, но не по-късно от навършване на 20-годишна възраст (родени, припознати, осиновени, с изключение на сключилите брак).“;

б) точка 4 се изменя така:

„4. „Лице, живеещо постоянно в страната“ е лице, което пребивава на територията на страната повече от 183 дни в рамките на 12 месеца.“;

в) точка 6 се изменя така:

„6. „Дете с трайно увреждане“ е дете на възраст до 16 години с определени 50 и над 50 на сто вид и степен на увреждане или дете/лице на възраст от 16 до 20 години с определена 50 и над 50 на сто степен на трайно намалена работоспособност.“

2. Параграф 1а се отменя.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 22. Законът влиза в сила от 1 юли 2015 г. с изключение на чл. 2, ал. 2, т. 3, § 6, т. 2, § 8 и чл. 7, ал.

4, 5, 6, 8, 14 и 15, които влизат в сила от 1 януари 2016 г.

§ 23. Всички отпуснати преди влизането в сила на закона месечни помощи по чл. 7 от Закона за семейни помощи за деца, чийто краен срок изтича след 1 януари 2016 г., се предоставят в размера, в който са отпуснати до 31 декември 2015 г.

§ 24. Всички месечни помощи по чл. 7 от Закона за семейни помощи за деца по подадени заявления-декларации след влизането в сила на този закон се отпускат за срок до 31 декември 2015 г. в размерите, определени съгласно чл. 7, ал. 4 и 8 от сега действащия Закон за семейни помощи за деца и в чл. 61 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2015 г.

§ 25. Приемането на нови заявления-декларации за отпускане на месечни помощи по чл. 7 от Закона за семейни помощи за деца след 31 декември 2015 г. се извършва по график, утвърден от министъра на труда и социалната политика.

Законът е приет от 43-ото Народно събрание на 2015 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ:**

(Цецка Цачева)

М О Т И В И

към проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за семейни помощи за деца

Основният мотив, налагащ промяната в Закона за семейни помощи за деца, е необходимостта от подобряване на ефективността и целенасочеността на семейното подпомагане. Предлаганите изменения и допълнения в закона са свързани основно с:

- насърчаване на отговорното родителство;
- въвеждане на по-висок интензитет на подпомагане до трето дете;
- по-голяма социална справедливост при предоставяне на семейни помощи.

За първи път в Закона за семейни помощи за деца (ЗСПД) се предлага дефиниция на понятието „семейни помощи“ и се регламентират основните функции на органите на изпълнителната власт. С оглед на по-добро и бързо административно обслужване на дирекциите „Социално подпомагане“ към Агенцията за социално подпомагане се предоставя право на достъп до определени бази данни, както и се осигурява предоставянето на информация по служебен път.

Семейните помощи се систематизират, като се определят на еднократни и месечни и се предоставят в пари и/или в натура. Във връзка с това се предлага използването на понятието помощи в натура, а не въведеното през 2006 г. понятие „социални инвестиции“, което на практика се използва в много по-широк смисъл във всички сфери на социалната, икономическата, регионалната и други политики.

С оглед насърчаване на отговорното родителство се разширяват основанията, при които помощите да бъдат предоставяни в натура, като сега съществуващите – неполагане на грижи за детето и неизползване на помощта по предназначение, се допълват с неоказване на съдействие при прилагане на мерки за закрила на детето по реда на Закона за закрила на детето и всички случаи на получаване на месечни помощи от непълнолетни майки за деца до 1 година и за деца до завършване на средно образование. И двете основания са свързани с превенция на риска помощите да не бъдат използвани за детето. Особено висок е рискът, когато майката е непълнолетна, тъй като самата тя е дете в риск. Затова в случаите на подпомагане на бременни и майки под 18-годишна възраст се регламентира задължително предприемане на мерки за закрила в семейна среда по реда на Закона за закрила на детето. Тези мерки са свързани основно с ползване на социални услуги, насочване, консултиране, оказване на съдействие,

включително и за достъп до здравни, образователни и други услуги и т.н. По тази причина и с цел ограничаване на допускането от страна на родителите на раждането на деца от непълнолетни се предвижда прекратяване на месечната помощ за отглеждане на дете до завършване на средно образование във всички случаи, в които детето, за което тя се получава, стане родител. Същевременно се предвижда при определени условия, ако непълнолетният родител продължи да посещава редовно училище, да има право еднократно да получи помощ в размер, съответстващ на размера на прекратената помощ за периода от прекратяването до изтичането на срока, за който е била отпусната.

Друга мярка в подкрепа на отговорното родителство и превенция на изоставянето на деца е регламентирането на връщане на някои от получените еднократни помощи. Връщане на средствата е предвидено, ако до навършване на 2-годишна възраст от детето, то бъде настанено за отглеждане извън семейството по реда на Закона за закрила на детето, но само поради виновно поведение от страна на родителя или на лицето, което полага грижи за детето. Еднократните помощи, за които това основание се въвежда, са помощите при раждане, за отглеждане на близнаци, за отглеждане на дете от майка студентка и новата помощ при осиновяване.

Тъй като е неоправдано да се подпомагат родители, които изоставят децата си, за получаване на всички видове семейни помощи се въвежда изискване детето да не е настанено извън семейството като мярка за закрила на детето, а не само в специализирана институция (с изключение на еднократната помощ при бременност и еднократната помощ за безплатно пътуване за многодетни майки). Друго условие, което се въвежда за част от семейните помощи, е условието правоимащите лица и/или семейства да живеят постоянно в страната. Това условие е особено важно при месечните помощи за отглеждане на дете до една година и при месечните помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, които се отпускат за срок 12 месеца.

С оглед приоритета на правителството за по-висок интензитет на подпомагане до трето дете се регламентира условието еднократните помощи при раждане на първо, второ и трето дете да са с по-високи размери в сравнение с помощта за четвърто и следващо дете. Въвежда се и правна възможност еднократната помощ при раждане на дете да бъде поискана от бащата, когато майката е починала.

С цел равнопоставеност и по-голяма справедливост се въвежда еднократна помощ при осиновяване, което ще затвърди и неговата особено важна роля като мярка за закрила на детето. Помощта ще се предоставя без доходен тест само при осиновяване в страната, като нейният размер не следва да бъде по-висок от размера на помощта при раждане на първо дете. Предвижда се

възстановяване на помощта, освен при настаняване на детето извън семейството и при прекратяване на осиновяването.

По отношение на еднократните помощи за отглеждане на близнаци и за отглеждане на дете от майка студентка важат същите принципи, както при другите еднократни помощи. Въвеждат се условия майките и децата да живеят постоянно в страната с цел равнопоставеност с другите родители и семейства. Прецизира се срокът за получаване на помощите в съответствие с чл. 12 от ЗСПД. От определението на тези помощи отпада, че са за отглеждане на децата до навършване на една година, тъй като определянето на срок при еднократните помощи е несъотносимо към целта им.

За предотвратяването на злоупотреби с цел получаване на еднократната помощ за отглеждане на дете от майка студентка се въвеждат условия майката да е записана като студентка в редовна форма на обучение към датата на раждане на детето, да не е осигурена и да не получава обезщетение за бременност, раждане и отглеждане на дете по реда на Кодекса за социално осигуряване. Предвижда се и промяна в начина на изплащане на помощта, като тя ще се предоставя на два пъти. След раждането на детето ще се изплаща само 50 на сто от общия размер на помощта, а останалите средства ще се изплащат след представяне на доказателство за записан следващ семестър или завършено висше образование, но не по-късно от навършване на едногодишна възраст от детето. Към настоящия момент отпускането на тази помощ не е обвързано с условия по отношение на доходите на семейството, осигурителния статус на майката-студентка, продължаване на обучението до придобиване на степен на образование или други критерии. Липсата на достатъчно обективни критерии създаде условия за злоупотреба с предоставяната помощ. Целта на промените е тази помощ да достигне до майките, които наистина се нуждаят от допълнителна подкрепа.

При еднократната помощ за ученици, записани в първи клас, се предлага освен въвеждане на изискванията детето да не е настанено извън семейството и да живее постоянно в страната, въвеждане и на ново основание за възстановяване на помощта. Основанието е нередовно посещение на училище и е в съответствие не само с мерките за отговорно родителство, но и с мерките за гарантиране на правото на образование на децата и превенция на отпадането от училище.

С цел гарантиране правото на децата на образование се предвижда месечната помощ за отглеждане на дете до завършване на средно образование да се прекратява преди изтичане на срока, за който е отпусната, след спиране на помощта за три поредни месеца или за шест месеца в рамките на една учебна година поради неспазване на изискванията за редовно посещение

на училище или предучилищна група. В тези случаи месечна помощ може да бъде отпусната отново не по-рано от една година от датата на прекратяването. Другите основания за предсрочно прекратяване на месечната помощ са отпадане и/или установено неспазване на условията за отпускането ѝ, както и при настаняване на детето извън семейството и в случай, че детето, за което се получава помощта, стане родител.

Една от най-съществените промени в ЗСПД е свързана с определянето на общ размер на месечната помощ за отглеждане на дете до завършване на средно образование за семейството в зависимост от броя на децата, за които се получава. Запазват се действащите и към момента принципи за по-висок размер на помощта за деца с трайно увреждане и близнаци, както и изключенията от доходния тест. Чрез въвеждане на този модел на семейно подпомагане ще се постигне равнопоставеност на децата в семейството. За всяко едно от тях помощта ще бъде в еднакъв размер, а не по-висок или по-нисък в зависимост от тяхната поредност. При определяне на размера на помощите за семействата с различен брой деца ще бъде приложен принципът, заложен в програмата на правителството, за по-висок интензитет на подпомагане до трето дете.

Както за месечната помощ за отглеждане на дете до завършване на средно образование, така и за месечната помощ за отглеждане на дете до 1 година, се въвежда условието да бъдат извършени всички задължителни имунизации и профилактични прегледи на детето съобразно възрастта и здравословното му състояние. Друга промяна, касаеща месечните помощи, е въвеждането на изискване за деклариране на промените в условията, при които са отпуснати. Това се налага, тъй като тези помощи се отпускат за по-дълъг период от време и за дирекция „Социално подпомагане“ не е възможно служебно да следи за всички условия. Условията за получаване на месечната добавка за деца с трайни увреждания са непроменени, като единствено се регламентира, че срокът, за който се отпуска месечната добавка за деца с трайни увреждания, е срокът, определен в експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК. В законопроекта се регламентира и изплащането на добавката със задна дата.

Другите промени в закона са свързани с:

- прецизиране на сроковете, в които може да се реализира правото за отпускане на отделните видове помощи, и на сроковете за получаване на вече отпуснати помощи;
- по-добра уредба на проверките за спазване на условията за отпускане на месечните помощи за деца по реда на чл. 7 от ЗСПД и регламентиране на реда за възстановяване на получени семейни помощи;
- въвеждане на санкция за лишаване от месечни семейни помощи на лицата, които недобросъвестно са ги получили, до

възстановяване на дължимите суми, но за срок, не по-дълъг от една година;

- удължаване на срока за обжалване на заповедта за възстановяване на семейни помощи от 7 на 14 дни.

Най-важната промяна в Допълнителните разпоредби на закона е промяната на дефиницията за семейство за целите на ЗСПД. В определението за „семейство“ се включват и съвместно живеещите родители без сключен граждански брак. Чрез тази промяна ще се въведе нов подход при предоставяне на семейни помощи за деца и ще се постигне равнопоставеност при предоставянето на семейни помощи, които са в зависимост от средномесечния доход на членовете на семейството, в случаите, когато децата се отглеждат от родителите си със или без сключен граждански брак. Към настоящия момент в случаите, когато родителите живеят и отглеждат децата си без брак, при предоставяне на помощите с доходен критерий се взема предвид само доходът на майката, което поставя в по-неблагоприятна позиция семействата със сключен граждански брак, за които доходите и на двамата съпрузи участват при определяне на правото на подпомагане. Въвежда се и дефиниция за семейство с един родител, който отглежда сам децата си. Това се налага с оглед промяната на начина на подпомагане с месечни помощи по чл. 7 от ЗСПД. Другите дефиниции, които се въвеждат в закона, са за лице, живеещо постоянно в страната, и за дете с трайно увреждане.

Законът се предлага да влезе в сила от 1 юли 2015 г. Разпоредбите относно въвеждането на еднократна помощ при осиновяване, определянето на по-висок размер на еднократната помощ при раждане на трето дете и промените относно начина на подпомагане с месечни помощи по чл. 7 от ЗСПД се предвижда да влязат в сила от 1 януари 2016 г., за да бъдат съобразени със Закона за държавния бюджет за 2016 г.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Бойко Борисов)

